

vom oddelení tri hodiny Iný typ situácie predstavuje dva a pol hodinová nahrávka z politickej schôdze 45-minutovy zaznam je získany z miestnych potravín

Za materiálový základ tohto príspevku slúži 20 stránkový prepis textu z politickej schôdze Vzhľadom na komunikačnú situáciu a značný počet (asi 40) prítomných by sme mohli očakávať (i pri snahe o neformálnu atmosféru) spisovný prejav Zaujímalo ma, či, ako a do akej miery sa prejaví vplyv nárečia vo fonetickej, morfológickej a lexikálnej rovine

Vokálny systém trnavského nárečia má päť krátkych a päť dlhých vokálov Na rozdiel od spisovnej slovenčiny chýba samohláska *a* a dvojhlásky

V texte sa vokál *a* nevyskytol ani raz Namiesto neho sa v tomto texte, rovnako ako v bežnej slovenskej spisovnej výslovnosti, vyslovuje *e* (*najme, večinou, speti, največia*) Pre trnavské nárečie typické *a* je zachytené v jednom prípade (*pamatáte*)

Pri dvojhĺaskách badať veľkú rozkolísanosť v realizácii Nárečovej norme zodpovedajú podoby, v ktorých sa dvojhĺasky navyslovujú a sú nahradené dlhými vokálmi – *čo najvacej, višeho, pôžičku* Značne je zastúpená spisovná výslovnosť dvojhĺások *niešia, spusop, duovot, opriet, usporadaňuu, nie* Tretím typom je výslovnosť dlhých dvojhĺások *spuósobom, nadviázat, piátok, prekti, riaditelia*

Konsonantický systém trnavského nárečia nemá makke spoluhlásky *d', t', ň, l'* Jeho štruktúra je tak totožná s konsonantickým systémom spisovnej slovenčiny Tvrdosť trnavčiny sa v značnej miere odrazila v sledovanom materiáli Hovoriaci vyslovovali *podrobne, členené, operatívne, nie, neohlasujete, neni, ďalša, vidím, utečeme, nemali atď*

Iba raz sa v celom sledovanom texte vyskytlo makké *l'* (*ľuďia*), v ostatných prípadoch bolo už len tvrdé *xxvaluje, ľuďia, záleží, zúčasnili*

Spoluhlasky *d', t', ň* sa nachádzajú v rôznych pozíciách, často ich ten istý hovoriaci v rovnakej pozícii na jednom mieste použije a na inom už nie.

Napr

uvedené – budeme

ñepotrebovali, ñexávame – nebolo, nevolené, nespome

dohodñeme – kludne

ďaleko – ďalše

ľuďi – ľudé, ľudia

zároveň – kampan

verejnosť – verejnost

zasedať – preklenúť

Doteraz sa mi však nepodarilo zistiť, podľa akého záhadného kľúča sa tento jav deje

U niektorých hovoriacich je hojne zastúpené zosilňovacie koncové –*l* v zámenách (*tutok, tuetok, títok, totok, taktok, tohotok*)

Asibilácia je v sledovanom texte pomerne zriedkavá *xicil, zhozíme*

Pri znelostnej asimilácii u jedného hovoriaceho sú porušované spisovná i nárečová norma zároveň Vyslovuje napríklad *sme, f čuse dovoleníek žiadne, návrx na precedu, orientovat sa*

Deklináčné osobitosti trnavského nárečia sa prejavili v inštrumentáli plurálu – sú zachytené tvary čisto nárečové a zmiešané spisovno-nárečové z *vratnici, upratuvačkáma, s tuma opcáma malíma, pred ostatníma, z mojíma názormi, z najnovšíma informáciami*

Len zriedkavo sa infinitív končí koncovkou *-t'* (*pusťit', zvolat', informovat'*) V texte je jasne viditeľná (či lepšie počuteľná) tendencia zachovávať tvrdé *-t'* v neurčitku (*opriet, využit, hod'it, pluit, mat*) Pre slovesné tvary a ich odvodeniny je v trnavských nárečiach charakteristická prípona *-uvat* V texte sa to odrazilo v podobách *prešustruvali, potrebuvali* Väčšiu frekvenciu však mala prípona *-ovat* (*informovat, venovat, orientovat, zviditelovat*)

Zo spojok na seba upozornili dve, ktoré sú typické pre nárečové vyjadrovanie *lež a lesci* (*Leš sa to teda rozbehne Lesci si pamatáte*)

Aj v takomto rozsahu textu sa objavujú slová typické pre trnavskú či západoslovenskú oblasť, nárečie zasahuje i do lexikálnej roviny textu *vipadat – vyzerat', abi behli do Hlohofca – zašli, ošalit – oklamať, najhaklivejšie – najcitlivejšie*

Myslím, že robiť nejaké závery po sonde do zlomku získaného materiálu, by bolo predčasné Ďalší výskum môže ukázať zistené fakty v inom svetle, doplniť alebo i zrelativizovať ich

Literatúra

- NIŽNANSKY, J R. – PALKOVIČ, K. Nárečie Trnavy a jej najbližšieho okolia In Dejiny Trnavy Ed J Šimončíč – J Watzka Bratislava, Obzor 1988, s 397–432
PATAKOVÁ, M. Hovorená podoba slovenčiny v Trnave In Hovorená podoba spisovnej slovenčiny Referáty a diskusné príspevky z konferencie dňa 6–9 októbra 1965, s 303–312

Sociolingvistická anketa a jej využitie pri výskume súčasnej jazykovej situácie v konkrétnej nárečovej oblasti (na materiáli nárečia Rajeckej doliny)

Miloš Smatana

Jazykovedný ústav E Štúra SAV, Bratislava

Cieľom štúdie je ukázať užitočnosť kombinácie vybraných metód zhromažďovania sociolingvistických údajov a sociolingvistickej analýzy s metódami klasického dialektologického (nárečového) výskumu pri vedeckom bádani a opise stavu v súčasných nárečiach a pri opise jazykovej situácie na konkrétnom nárečovom území